

РЕЦЕНЗІЯ

офіційного рецензента, доктора економічних наук, професора

Малярець Людмили Михайлівни

на дисертаційну роботу Квашиної Юлії Анатоліївни

«Управління формуванням інноваційного потенціалу підприємства»

виконану для здобуття ступеня доктора філософії

з галузі знань 07 «Управління та адміністрування»

за спеціальністю 073 «Менеджмент»

1. Актуальність теми дисертаційної роботи

Глобалізація, активізація процесів науково-технічного розвитку, цифровізації економіки визначає необхідність пошуку нових підходів та методів управління процесами формування інноваційного потенціалу підприємства. Управління формуванням інноваційного потенціалу представляє собою комплексний та багатоаспектний процес, що забезпечує зміцнення позицій підприємства на ринку та досягнення поставлених цілей, завдань щодо розвитку через ефективне комбінування, використання ресурсів та нових можливостей. У ході реалізації такого процесу новація визріває від ідеї до конкретного продукту, технології або послуги й поширюється при практичному використанні.

Незважаючи на значну кількість досліджень за даною темою, існують певні невирішені питання щодо змісту, структури та форм інноваційного потенціалу, факторів впливу зовнішнього та внутрішнього середовища, аналізу та оцінювання його рівня. Тому дослідження процесів інноваційного розвитку, розробка відповідного науково-методичного та теоретичного забезпечення управління такими процесами дозволить інноваційно-активним підприємствам ефективно формувати інноваційний потенціал, ефективно використовувати стратегічний інструментарій управління ним. Зазначене підтверджує актуальність теми дослідження Квашиної Юлії Анатоліївни.

2. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Дисертація Квашиної Ю.А. здійснювалося в рамках програми наукової діяльності Харківського національного економічного університету ім. С. Кузнеця. Це підтверджується довідками про її участь в наукових темах: «Формування стратегічного інструментарію безпеко-орієнтованого розвитку підприємства» (номер державної реєстрації 0123U102479), де здобувачкою розроблено комплекс стратегічних заходів безпеко-орієнтованого розвитку ІТ-компанії (довідка №59/2024 від 01.11.2024); «Формування стратегічного потенціалу розвитку підприємств будівельної галузі на засадах соціальної відповідальності» (номер державної реєстрації 0123U104955), де автором розроблено методичне забезпечення стану розвитку підприємств (довідка №60/2024 від 01.11.2024).

3. Ступінь обґрунтованості і достовірності наукових положень, висновків та рекомендацій

Наукові положення, висновки та рекомендації, що містяться у дисертації Квашиної Ю.А. мають достатньо високий ступінь обґрунтованості, що зумовлюється докладним вивченням, аналізом та узагальненням значного обсягу сучасних наукових джерел з питань управлінської діяльності підприємств, економіки управління, інноваційного розвитку, коректним використанням теоретичного підґрунтя, розробленого вітчизняними і зарубіжними науковцями, обґрунтованим застосуванням економіко-статистичних методів, достатнім обсягом статистичного матеріалу, щодо результатів інноваційної діяльності ІТ-компаній Харківської області, України в цілому, коректними висновками власних досліджень. Таким чином, аналіз дисертаційної роботи, розроблених і представлених у ній наукових положень і методичних підходів дозволяє зробити висновок про відповідність ступеня їх обґрунтованості встановленим вимогам.

Ознайомлення зі змістом роботи також дозволяє стверджувати, що мету дисертаційного дослідження досягнуто, а завдання роботи виконані у повному

обсязі. Цьому сприяли, зокрема, логічність послідовність проведеного дослідження і чіткість викладання матеріалу як усієї роботи, так і кожного з її трьох розділів.

Отримані наукові результати оприлюднені здобувачем у п'яти фахових статтях України, віднесених до категорії Б та входять до міжнародних наукометричних баз. Також результати дослідження здобувача пройшли апробацію на наукових конференціях, за результатами яких опубліковано 5 тез доповідей і матеріалів конференцій.

Вищезазначене свідчить про достатню обґрунтованість і достовірність наукових положень, рекомендацій і висновків дисертації Квашиної Юлії Анатоліївни.

4. Новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих в дисертації

Аналіз даного дисертаційного дослідження дозволяє стверджувати, що робота має високий науково-методичний рівень й направлена на вирішення поставленої мети, яка полягає в подальшому розвитку теоретико-методичного забезпечення та розробці практичних рекомендацій щодо управління формуванням інноваційного потенціалу підприємства. Отримані наукові результати представляють собою вагомий науковий доробок в економічну науку та менеджмент.

Наукові результати здобувача направлені на вирішення поставлених завдань щодо розробки науково-теоретичних положень, методичних підходів і рекомендацій, практичних робок до управління формуванням інноваційного потенціалу підприємства.

Зупинимося детально на пунктах наукової новизни.

Здобувачем удосконалено науково-методичні засади парадигми стратегічного управління розвитком підприємства за рахунок фокусування на положеннях ресурсного підходу, новій ресурсній сутності інноваційного

потенціалу у вигляді можливостей використання інформаційно-комунікаційних технологій та ресурсів, організаційних знань, вмінь та досвіду, що відповідають умовам науково-технічного прогресу, викликам цифрової економіки й вимагають дотримання правил, норм, стандартів соціальної відповідальності (стор.27-34, 47-60). Досягнення науково-технічного розвитку, цифрова трансформація, соціально-екологічна відповідальність зумовлюють появу нових бізнес-систем та бізнес-процесів та створюють нову ціннісну сутність інноваційного потенціалу через інноваційні продукти та послуги. З таких позицій в дисертації представлено змістовне наповнення методичного підходу комплексом завдань з розробки та реалізації стратегії розвитку та відповідним методичним забезпеченням, системою положень та принципів формування інноваційного потенціалу підприємства, організаційним та інформаційно-аналітичним забезпеченням, відповідних стратегічних заходів (стор.144-149).

Дисертантом вдосконалено склад стратегічного інструментарію, який включає комплекс методів, способів, процедур й відповідає етапам формування стратегії розвитку від ідеї бізнес-моделі до інноваційного портфелю альтернативних заходів, вибір яких обґрунтовано методом аналізу ієрархій. Сформований комплекс альтернативних заходів вирішує завдання щодо консолідації зусиль менеджменту та іншого персоналу за рахунок контролю над розробкою заходів щодо активізації партнерської взаємодії, їх інформаційної прозорості, забезпечення фінансово-економічної підтримки, формування лояльності персоналу до організаційних змін, інноваційної культури (стор.175-180).

Удосконалене методичне забезпечення формування інноваційного потенціалу підприємства є складовою стратегічного інструментарію управління інноваційним розвитком підприємства та вирішує завдання визначення пріоритетних цілей та їх узгодження із завданнями формування інноваційного потенціалу. Методичне забезпечення аналізу процесів

формування інноваційного потенціалу підприємств містить такі етапи-завдання: збір, обробка, упорядкування даних та вибір показників та методів для оцінювання умов та перспектив інноваційного розвитку підприємств, моделювання та оцінювання факторів формування інноваційного потенціалу; розрахунки узагальнюючого показника інноваційного розвитку, як рівня достатності інноваційного потенціалу підприємства; експертне оцінювання інноваційного потенціалу підприємства та розробка стратегічних заходів для його розвитку (стор.98-103, 128-140).

Здобувачем розвинуто та уточнено понятійний апарат за рахунок визначення понять «інноваційний потенціал» та «процес формування інноваційного потенціалу, що розглядаються у співвідношенні та єдності з процесами розвитку. Доведено, що у визначенні сутності категорії процесу розвитку зосереджується увага на можливостях (потенціалі) та результатах реалізації прогресивних змін (нововведеннях або інноваціях). З таких позицій інноваційний потенціал підприємства є основою потенціалу розвитку й представляється наявними й перспективними можливостями; процес формування інноваційного потенціалу представляє таку послідовність: ідея – бізнес-модель – розробка та реалізація стратегії – отримання результату як якісного поліпшення в продуктах, технологіях, діяльності, послугах й т.д.(стор.34-46).

В ході дисертаційного дослідження дістали подальшого розвитку інформаційно-аналітичний та організаційний інструментарій, відмінність якого полягає в обґрунтуванні та оцінюванні пріоритетності напрямів формування інноваційного потенціалу підприємства завдяки розробленому комплексу показників та параметрів, методичному забезпеченню оцінювання рівня достатності фінансово-економічного потенціалу та експрес-оцінювання організаційних умов реалізації стратегії інноваційного розвитку вітчизняних ІТ-компаній. Пріоритетність напрямів оцінювалася за параметрами: стимулювання інноваційної діяльності, забезпечення трансферу технологій

та комерціалізації ідей, інформатизації бізнес-процесів менеджменту, моніторингу інноваційної діяльності(стор.151-162, 175-186).

Всі зазначені пункти новизни відрізняються високим рівнем обґрунтованості та доведеності, що дозволяє визначити їх як вагомий внесок в науку менеджменту.

5. Повнота викладення основних результатів в опублікованих працях

Основний зміст результатів дисертації, їх наукова новизна відображено в 10 наукових працях, серед яких 5 статей в наукових фахових виданнях України, які включені до міжнародних наукометричних баз та зараховуються як 4 публікації, що подано до захисту дисертації; 5 тез доповідей на міжнародних науково-практичних конференціях. В усіх спільних публікаціях дослідник має значний особистий внесок. Кількість публікацій переважає необхідний мінімум для захисту дисертації доктора філософії.

Кількість, обсяг та якість опублікованих праць відповідають вимогам, встановленим Порядком присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою КМУ від 12.01.2022р. №44.

З урахуванням зазначеного можна зробити висновок, що опубліковані праці в повній мірі відображають основні положення, результати і наукову новизну дослідження.

6. Практична значущість результатів дослідження

Практична значущість результатів дослідження полягає в доведеності всіх наукових положень до рівня методичних розробок і практичних рекомендацій, які дозволили покращити рівень ефективності процесів

інноваційного розвитку підприємств ДП «ЕКОВУДБУД» та ТОВ «СПЕЦВУЗАВТОМАТИКА».

Так, в діяльність ДП «ЕКОВУДБУД» було впроваджено методичне забезпечення оцінювання рівня інноваційного потенціалу (довідка № 24/11-05 від 22.11.2024р.). На засадах ресурсно-функціонального підходу розроблено комплекс заходів та інформаційно-аналітичне забезпечення для підтримки прийняття стратегічних рішень щодо інноваційного розвитку підприємства.

У діяльність ТОВ «СПЕЦВУЗАВТОМАТИКА» було впроваджено методичне забезпечення оцінки пріоритетності та узгодженості стратегічних цілей на засадах соціальної відповідальності (довідка № 718-1/04 від 10.09.2024 р.). Це дозволило підвищити рівень інноваційного потенціалу підприємства, уникнути погіршення фінансово-економічного стану при реалізації стратегічних цілей розвитку, що є особливо актуальним в умовах воєнного стану та виходу на європейські ринки.

Науково-практичні результати дисертаційної роботи використовувалися в навчальному процесі Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця (довідка про впровадження № 24/86-17-89 від 05.12.2024 р.) у межах дисциплін «Управління персоналом міжнародною компанією» та «Інформаційно-аналітичний інструментарій міжнародного бізнесу».

7. Академічна доброчесність

Глибокий розгляд дисертаційної роботи Квашиної Юлії Анатоліївни підтвердив відсутність будь-яких проявів академічного плагіату, фальсифікації або фабрикації. Не виявлено жодних порушень академічної доброчесності. Такий висновок підтверджується результатами аналізу та перевірки за допомогою спеціальних програмних засобів.

8. Дискусійні положення та недоліки дисертаційного дослідження

Відзначаючи в цілому позитивне враження від дисертаційного дослідження, високий науковий рівень його виконання й вагоме практичне значення одержаних результатів, слід вказати на деякі недоліки, зауваження та дискусійні положення, що є у роботі:

1. Використовуючи низку положень теоретичних підходів, серед яких одним з основних виступає системний підхід, автор правомірно наголошує про принципи дії системи управління інноваційним потенціалом (стор.53-54). В роботі доцільно б було представити графічне зображення такої системи та її роль в системі управління інноваційним розвитком підприємства.

2. За текстом дисертації автор зазначає, що при експрес-оцінюванні організаційних умов для реалізації стратегії розвитку вітчизняними ІТ-компаніями показники згруповано за напрямками: стимулювання та мотивація інноваційної діяльності, забезпечення трансферу технологій та комерціалізації ідей, інформатизація бізнес-процесів менеджменту, моніторинг інноваційної діяльності на підприємстві. Однак в таблиці критеріями групування показників виступили: стимулювання та мотивація на інноваційний розвиток, залучення менеджменту та партнерів до управління інноваціями, діджиталізація менеджменту, діагностика простору бізнес-інновацій (табл.3.11, стор. 191-192). Тобто за другим та четвертим напрямками критерії не мають чіткої відповідності. Необхідно було більш ретельно узгодити та обґрунтувати критерії вибору.

3. Автор приділяє достатньо уваги до виявлення та аналізу впливу чинників цифровізації економіки на формування інноваційного потенціалу України (підрозділ 1.2, стор.45-49). Одним з таких чинників автор вважає створення на базі ІТ-компаній власних науково-дослідних центрів (табл.1.5). Слід було зробити порівняльний аналіз щодо питання доцільності між створенням власного науково-дослідного центру або участю у науково-технологічному кластері. Так як за світовим досвідом більш ефективним для

економіки країни та її інноваційного потенціалу є створення та дія науково-дослідних кластерів.

4. Вагоме науково практичне значення має розроблене автором методичне забезпечення аналізу для формування інноваційного потенціалу підприємства (табл.2.3, стор.99), де серед результатів визначено тенденції формування інноваційного потенціалу вітчизняних компаній на міжнародних ринках. Доречно було б більш конкретизувати особливості або відмінності формування інноваційного потенціалу між компаніями-світовими лідерами та вітчизняними компаніями.

Слід зазначити, що викладені зауваження не зменшують наукової та практичної цінності результатів дослідження і не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи, аргументованість й доведеність наукової новизни.

Загальний висновок

Дисертаційна робота Квашиної Юлії Анатоліївни на тему «Управління формуванням інноваційного потенціалу» подану на здобуття ступеня доктора філософії за галуззю знань «Управління та адміністрування» за спеціальністю «Менеджмент» виконана на високому науковому рівні та є завершеною науково-дослідницькою працею, в якій представлені пропозиції для вирішення актуального науково-практичного завдання з удосконалення та розвитку теоретико-методичного забезпечення щодо управління формуванням інноваційного потенціалу підприємства.

Представлені в дисертації наукові положення, висновки та рекомендації в комплексі дозволяють констатувати досягнення поставленої мети та завдань дослідження, матеріали дисертації викладенні з дотриманням чіткого наукового стилю та логіки, висновки та рекомендації є достовірними, доведеними та обґрунтованими, положення наукової новизни, що визначено

як «удосконалено» та «отримали подальшого розвитку» є коректними та змістовними. Вони пройшли необхідну апробацію на міжнародних науково-практичних конференціях, у повній мірі відображені в публікаціях здобувача у необхідній кількості, якості, обсязі наукових видань.

Структура й обсяг дисертації відповідають встановленим вимогам. За сутністю викладені пропозиції відповідають сучасним теорії управління, концепціям менеджменту та стратегічного управління економічного розвитку, розвивають та поглиблюють їх, не суперечать новітнім тенденціям цифровізації економіки, принципам соціальної відповідальності. Тема дисертаційного дослідження є актуальною, відповідає програмним та нормативним документам України, пріоритетним напрямам наукових досліджень, тенденціям економічного розвитку.

Таким чином, дисертація Квашиної Юлії Анатоліївни на тему «Управління формуванням інноваційного потенціалу підприємства» за своїм змістом відповідає вимогам дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії, а саме вимогам пунктів 6, 7, 8 і 9 Порядку присудження доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою КМУ №44 від 12.01.2022р., а її автор Квашина Юлія Анатоліївна – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії у галузі знань 07 «Управління та адміністрування» за спеціальністю 073 «Менеджмент».

Рецензент:

доктор економічних наук, завідувач кафедри
економіко-математичного моделювання

Харківського національного економічного
університету ім. С. Кузнеця

Людмила Малярець

Підпис засвідчую:

Вчений секретар ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Оксана Писарчук

